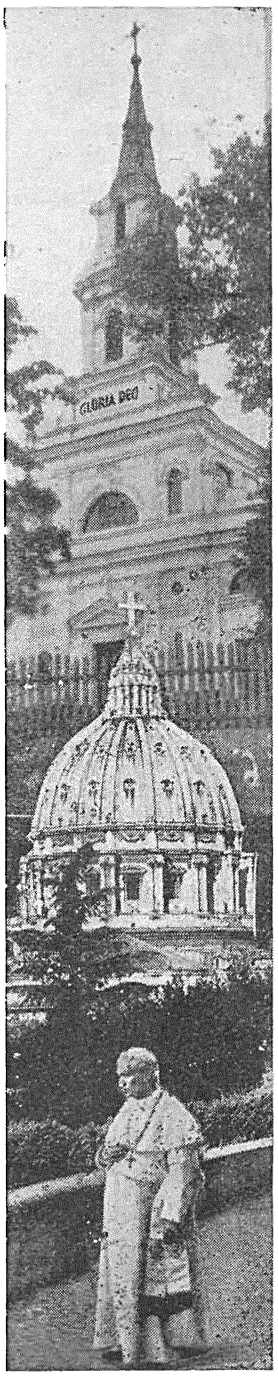
LA BRACE

Hod. XXIII | TRAVIEN-SNIEZAN 1971 | N. 110-111

Biela-ruskaja reli-hijna- **ŹNIČ** adra-dzenskaja časopiś

Adres Red: Roma, v. Trionfale, 6381 || Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.

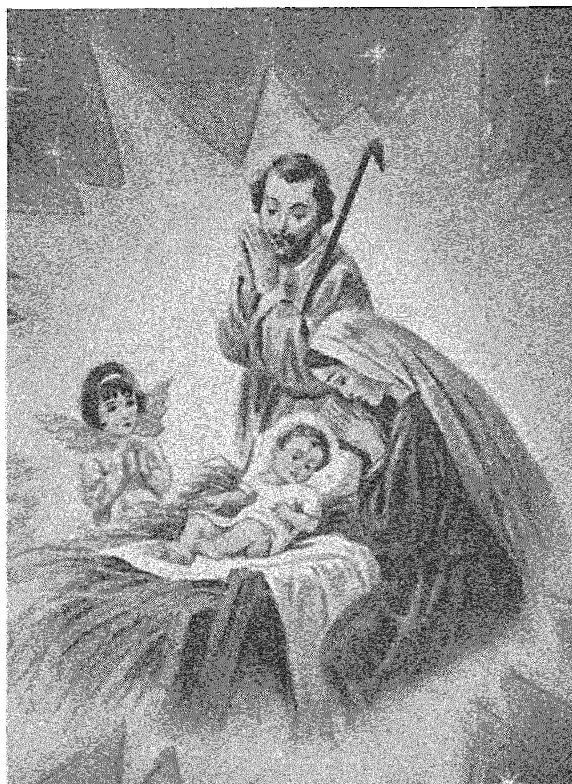


NUMAR ADUMYSLOVY

Ŭ PAMIAĆ
ZAŁATOHA
JUBILEJU
SVIATARSTVA
REDAKTARA
ŽNIČU

Z KALADNYM I NOVAHODNIM PRYVIETAM I DABRAŽADANNIAMI

CHRYSCIJANSKAJE RAZUMIENNIE KALAD



Naradžennie Jezusa Chrystusa heta najvialikšaja padzieja, katoru hištoryja natuje üžo 1971 hod. Padzieja tak uračysta śviatkavanaj a, chryścijanskim śvietam, piajučym za manifestujučym choram anielskim Gloria: = «Chvałà ü vysiech Bohu, a na z'amli spakoj ludziam dobraje voli ! »... Niama, vyšejšaha za hety, matyvu aśpiracyjaŭ žyćcià ludzkoha, hodniejšaha manifestavannia !

68 hadoŭ tamu było dakananaje ü historyi ludzkoje cyvilizacyi adno ź vialikich dasiahnienieŭ : praviedzieny transakijanski telekamunikacyjny kabel, spałučyŭšy dva dalokije krai : ZDA z Francyjaj, dy naahuł — kantynenty. Radaść i vialiki idejny ŭzdym aharnuŭ śviet ! Nia dziva, što pry uračystych inaŭhuracyjnych ceremonijach šukana najuzvyšniejšaj idei = ściahu, pad jakim žadana asymbalizavać pieršuju telekamunikacyju.

I voś Ameryka tady ü adkaz Francyi na pieradany matyŭ taho ściahu : « *Brackaść* ! » adkazała tymža anielskim : « *Chvała ü vysiech Bohu, a na ziamli spakoj ludziam dobraje voli* ! » Bravo Ameryka, što nia zhubiła aryjentacyi ü kulcie najvyšejšych ideałaŭ !.

A my, jak taja rastropnaja Ameryka, akrašajucy voś našaje, Darahije Čytačy, śviatkavannie Kalad tymža čaroŭnym anielskim manifestam Nieba, pavinny jaho razumieć pachryścijansku Bo nàšaje śviatkavannie Kalad = Naradžennie Božaha Syna, heta nia jość abydnyje ŭhodki ü češć niejkaha naradženca kališniaha niaprysutnaha siannia užo, niažyvoha, jak niejkaja inšaja ludzkaja vialikaja asabistaść. My ŭpamiatniàjem i słavim taho Jezusa, Syna Božaha, katory rodzicca i ŭmiraje štodzień miž nami j za nas, našaha zbaŭlennia, ü rucè śviatarà celebrujučaha Imšu-Liturhiju Sviatuju, sakramentalna ukryty pad najśviaciejšaj pastàciej chleba kansekravanaha, maleńkaj Hostyi, pabožna prachoŭvanaj u tabernakulum našaj śviatyni. Tolkiž my nie pavinny zatračvać zdolnaści viery, jakoju Boh usiemhutny abdaryŭ čałavieka i abiaśpiečyŭ pravilnaść jaje svajoju ustanovaju, Eklezijaj Sviatoju. Čałaviek biaźvierca — heta faktyčna kaleka, jamu j navuka nie ü va ŭsim pamoža, bo jakža jaje zdabyć, nia vieručy vučycielu...

Brava bratom biełarusam ščyra vieručym, što daražàć tak Imšoju Sviatoju, jak tyje, naprykład, našyje enerhičnyje Amerykancy, spravadžvajučyja sabie Celebransaŭ iz-za akijanu !...

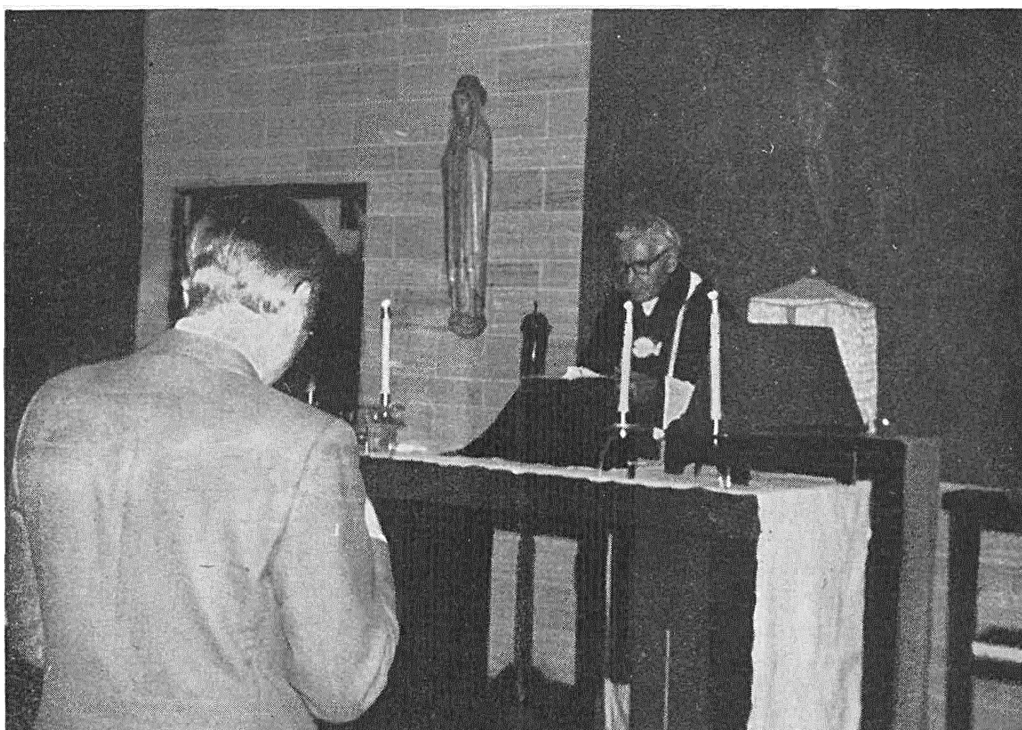
ZAAKIJANSKIJE ADHAŁOSKI MAJHO JUBILEJU U NEW YORKU

Sioletniaje śviatkavannie majho Załatoha Jubileju Sviatarstva, apisanaje ŭ 108 numary hetaj časopisi, nia skončyłasia Rymam; hučniejšyje ceremonijalnyje i merytoryjalnyje adhałoski jaho ŭ radzimych emihranckich asiarodździach zaakijanskich — jak New York, Čykaho — badaj ci nia bolš damahajucca apisovych bałonaŭ...

Załatoje bo serca i stalovaja salidarnaść u našych surodzičaŭ: nia cierpiać chałodnaj dzikoj abyjakavaści ni ŭ hory ni ŭ radaści, samotnaha brata, kab nie padzialicca ź im bližej śviatkavalnym nastrojem, nadajučy jamu šyrejšaje j karyśniejšaje značennie...

Tamu — za pašyranymi čutkami ab majej pieršaj jubilejnaj Celebracyi rymskaj, źjaŭlatovu rytualnaj asystencyi važniejšych ceremonijaŭ, np. lektaraŭ Słova Božaha; mahčy maści adnak dla bolšaj subtelnaści ich, asabliva zhrupavannia adumysłovaha choru, nie nadta ručyli, dziela dyaspory lišniaj viernikaŭ, tamu padabrana śpievy papularnyje, narodnaj masie viėdamyja, što akazalisia šče bolej ažyŭlajučymi, jak chor. Nidzie bo tak nie zrastajecca dušoju j nie mahutnieje narodnaja masa, jak u rasśpiavanj viėručaj hramadzie.

Na vyznačany naš dzień i hadzinu zybrałasia nia tak i ščupłaja — jak na tuju dyasporu — hramada viernikaŭ (katalikoŭ i pravasłaŭnych). Dyk udziačna-achvočy Celebrans, nie narušajučy pŭnktualnaści, j intanuje introitnaje :



Mša Sv. u New Yorku

jucca adna za druhoju prapanovy zaachvočvanni, a ŭreščie j vyraznyja zaprosiny z New Yorku j Čykaho ad daviernych Hałovaŭ tamašniaha hramadztva — Dr. St. Stankieviča i Praf. A. Adamoviča dy Mr. V. Panucevičа — abiaśpiečyŭšych poŭnuju padarožu j pobyt na čas patrebny da vykanannia prahramy majej haścinnaj misyi hetaj.

I voś — 20 kastryčnika la hadz. 20 (amer.) bystralotny « Pan American » na aerodromie « Kennedy » daručaje mianie, im, vitajučym cełaj ciopła-pačesnaj kampanijaj i haścinna zaraz-ža uładžvajučym.

Paśla asvojtannia krychu z hrandyjoznaj chmaradziornaj stalicaj Novaha Śvietu i pieršych aryjentacyjnych pošukaŭ jejnych biełarusaŭ, na ŭstupnoj naradzie ustalajem celebracyju Jubilejnaj Imšy śv. na 30.X., a hadz. 3 p. p.na Jamajcy ŭ nabožni aa. Pasyjanistaŭ, znanych z dahėtulešniaj spryjàlnaści biełarusam. Zastałosia tolki paru dzion na padrych-

* * *

Ledź uzojdzie zaranica,
Ciabie mora i ziamlica,
Ciabie chvalić ŭsio žyvoje,
Piaje kažny svaim strojem !
My-ž, što stvorany Taboju,
Zrodnieny ź niebam, ziamloju,
Ciabie siannia iz usimi
Słavim Tvaimi Sviatymi !

Miłahučnaść malitaŭnaj rodnaj movy, ačaravała j padniała ŭsich ! (Hl : praciàh Imšy śv. sucelna zbrašuravany).

Jak viėdama, pavodle novaha rytuału, u recytacyi j śpievie udziejničajuć usie prysutnyja vierniki, nie samyje tolki asystenty, z pravadnictva jakich viernyje karystajuć. Het kimi pravadnikami ŭ apisvanaj tut Liturhii dy lektarami Słova Božaha byli Pv. Sp : Hipolit Pałanievič i Franciš Bartul, spraŭnaść jakich hodna ŭdziačnaha pryznannia. (Druhi ź ich vidzion na zdymcy).

Pa Evanelii Celebrans źviarnuüsia da viernych z nastupnaj homilijaj :

« Miłyja ü Chrystusie !

Dazvolcie što razam z hetymi nabožnarytualnymi supolnymi prachtykami, padzialusia jšče paru dumkami pavučalnymi z nahody majho Jubileju, jaki tak šlachotna pamahajecie mnie śviatkavać, za što Vam ščyra dziakuju.

Vyjmiem tyje pavučenni z hetych vo pračytanych Słoü Božych. *U Evanelii*, « pakazanaja u prykład nam tak ščyraja zacikaülenaść adnaho zyśvietčałaha intelihenta ab navučajučym Zbavicielu, što nia ühinajučysia pad krytykamanskaj apinijaj až na dreva üšpiaüsia, kab hlanuć na Jaho bližej i niek z Im dy jahonym cudadziejnym navučanniem zaznajomicca j vykarystać dla vyprastavannia svaich kamplikacyjaü žyćciovych, ci službovych...

U čytanni druhim — z hłybokapavučalnych Listoü Paüłavych, aktualnych dla sučasnych jamu pieršych chryścijan, hetak śviedamych blizkaści Boha, što až paüstrymoüvać ich tre było ad tryvohi pierad blizkim sudnym dniom pryjšcia Zbaviciela dy skančenniem śvietu, strachotna razbeščanaha, nia hodnaha dalejšaj talerancyi Božaj. Kali dla tych chryścijan hłyboka vieručych u prysutnaść Božuju, vyšadciėmleny List Apostała Narodaü, byü zastrašajuča aktualny, dyk jakiž jon pavinien być dla nas ; u dalejšym bo tekście jaho pajaśniajecca, što sudny dzień Boży blizkim budzie tady, kali na śviecie raspanošycca antychrystava złybieda adstupnictva, kali čałaviek ašałomleny mataryjalistyčna-techničnym prahresam, a duchova-moralna chvory siabie ahłašàcimie üsiemahutnym boham, a vieru ü Boha üsieisnaha nazyvacimie pieražytkam. Ci nie pavučalnaja alluzyja tut da našych časaü ?...

Pieršaje čytannie ü našaj Liturhii ź viekavoje Knihi Pramudraści voś i aćviaražaje henu ašałomu : kali śviet jość nikčomym àtamam prad Usiodziaržycielem, dyk chtož ty, čałavieča, vynachodca pyšlivy, što voś užo taho atamu svajho śmiarotna j spałochaüsia, nia ümiejučy jaho vykarystać, a robiačy üžo ź jaho zbroju nieütamavanaj złości....

Takoje voś pavučennie z našaj Liturhii sionniešniej... »

Pa hetaj voś homilii Celebrans z usimi viernikami ühołas recytuje C r e d o = V i e r u . . . Suplikacyi ź viernymi.... Intanuje im « Mahutny Boža »... i ü dalejšaj hłybokaj pabožnaści vykonyvaje Eucharystyčnuju častku Liturhii (Kanon), kulminacyjnym punktam jakoje — Padniasiennie Hostyi j Kilicha, pieraistočanymi u Najśviaciejšaje Cieła i Kroü Zbaviciela boskimi Jaho słavami : « BIARECIE I SPAŽYVAJCIE Z HETAHA ÜSIE, HETA BO JOŚĆ CIEŁA MAJO, JAKOJE ZA VAS BUDZIE VYDANA ...»

Pierad śviatyniaj na razychodnym, padzialiüšysia mimachodna üražanniami, pryvietnym adśviaženniem staraznajomstva j pryjaźni ž dalokim hościem, padalisia üsie in gremio ü hramadzkuju zalu Fundacyi imia Piotry Krečeüskaha, dzie čakała, zàchadami Spažy Viery Bartul i Sp-ny Raisy Stankievič narychtavanaje ü honar tahož hościa, akvitaje pryniaćcie. Pa vykrasanni bolej ažyülenaha nastroju biasiednaha paniaślisia adna za druhoju pramovy, pačynajučy ad samoha Maršałka stała praf. A. Adamoviča, Senj. Dr. St. Stankieviča i dalej — M. Tulejki ad imia parachvii j Rady BAPC, M. Kunceviča — ad NJorsk. Akr. BAZA, Üł, Kuryły, Dr. V. Tumaša ad BINIM, A. Sukiełajcia i Z. Stankievičychi Senj-ki žančyn. Pryzvaita asensavàü usie hetyje pramovy časapis « Biełarus » (New York hod XXI, N. 175 bač. 2): « što jany padčorkivali hłyboki patryjatyzm Pr. P. Tatarynoviča... nie admiažoüvaüšaha svajej dušpastyrskaj dziejnaści ad ...nacyjanalnaj biełaruskaj jak niešta arhanična cełaje... dla dabra j duchovaha daskanalennia biełaruskaha narodu, nacyjanalna adradžajučahasia j vyzvalajučahasia z čužaniavoli ; što u hetaj svajej dziejnaści P.T. byü zaüsiody bieskaryślivy, samaachviarny j aktyüny... što jon, budučy navažanym starennikam biełaruskaha katalictva zachodniaha (łacinskaha) abradu ü jahonaj biełaruskaj formie, byü zaüsiody prapahataram idejnaha i duchovaha adzinstva biełaruskaha narodu... niezaležna ad dvaistaści abradaü ; padkreślena i üznaharodžana adnačasna hrašavoju składkaju i vydavieckaja dziejnaść jahona... »

Pryjmaü ja z uvahaj i üdziačnaściu tyje üsie pramovy, ale nia vyklučaü i padnahadnuju pedahohiju adnosna siabie duchoünika i patryjota, nia tolki pryznannie zasłužanaści ; jany pakazvali, jakim ja pavinien byü być i jakimi naahuł surodzičy chočuć zaüsiody nas duchoünych mieć i canić. Iz svajho boku vošža vykazvaju našamu hramadztvu pryznannie i padziaku za vykarystannie maje jubilejnaśviatkavalnaje nahody dla hetaj pedahohii. Ad jaje üzrastacimie i toje idejnictva, što pavinna pryjšci na źmienu nas.

Aprača ahulnaj hetaj padziaki üsim vykazvaju tut takža i paimienna tym surodzičam newyorskaha asiarodździa biełaruskaha, jakija vydatna adznačylisia ü prajektavanni j praviadzienni maje jubilejnaje misyi :

Pavažanamu Praf. A. Adamoviču — jak inicyjataru i kampetentnamu dy achviarnamu daradniku.

Pavaž. Dr. St. Stankieviču i Siamji — jak inicyjatyünamu pratektaru dy idejna-spryjalnamu pramoųcu i presavamu reporteru.

Pav. Spvu H i T. Pałanievičam — za miłuju i achviarna-haścinnuju rezydencyju praz uvieś pobyt u NY dy znatockuju turystyku pa NY-ku, (« sputnictva » až na 102 pavierch jaho chmaradzioraü... »...)

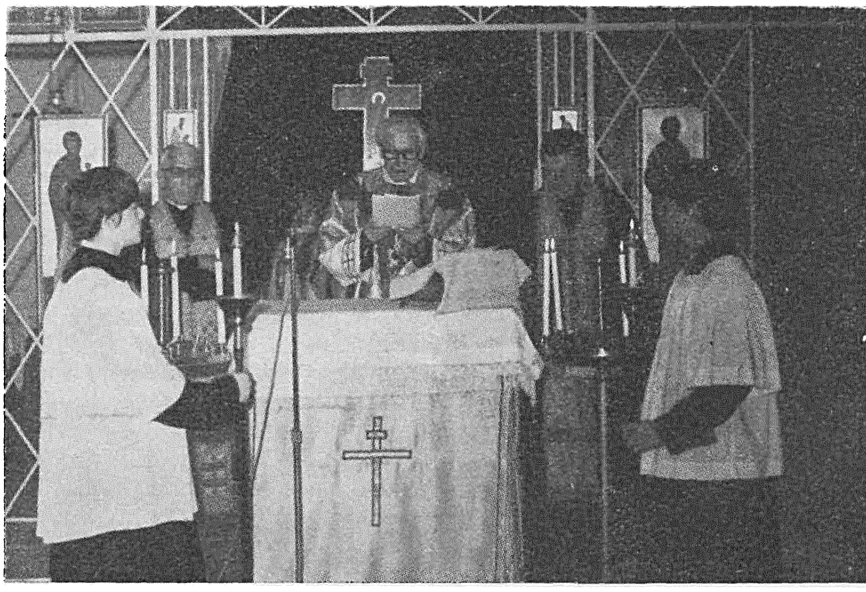
Pav. F. i V. Bartulam — za ščyruju j kampetentnuju asystencyju ü Liturhii, za dabradziejnuju usłuhu kamunikacyjnuju, sanitarnuju, pryniàćciavuju.

Usim tut vyličanym naležycca padžiaka i za vietlivaje spatkannie majho prybyćcià na aerodromie, a takža i Pav. Dr. Tumašu, jaki tady mianie j advioz z aerodromn u vyšejuspomnienuju rezydencyju.

A ćyja šče usłuha vyjšła z pamiaci, chaj daruje, budučy peünym maje üdziačnašci.

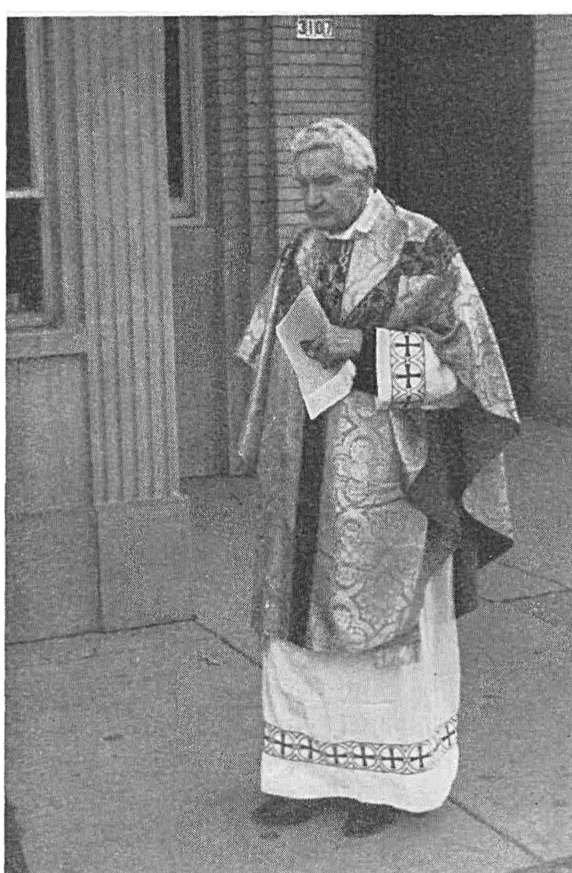
U ČYKAHO

Nia üśpieü ja nalubavacca haścinnaściu New Yorku, jak pryśpieü latunski bilet i nalahańni niezabaünaha prybyćcia da našych Čykahcaü. Im, huščej zarhanizavanym pry üłasnaj užo katalickaj śviatyni, mo dumałasia bolš, abo j lepš vykarystać redkuju jubilejna-śviatkavalnuju nahodu dla pahłyblennia relihijna-patryatyčnaha ducha.


Pačatak Imšy Sviatoje

Vyznačyli jany mnie uračystuju Celebru na Niadzielu 14 listapada, dla padrychtovy jakoje prybyćzahadzie. I voś viečaram 5-ha listapàda ja, padchopleny z aero-dromu Pav. Mr-am V. Panucevičam, Dyrektaram našaj spravy, astàlvaüsia üžo hościem u miascovaha a. Parocha Üł. Taraseviča OSB (3107 West Fullerton Ave.).

Čykaho z našymi čykahcami było üžo mnie, jak i ja im, znanaje z pieršaj vizyty pierad 10-ciu hadami, kali pryjaždžali my z Exc. Bpam Sipovičam na vyśviàciny tamašniaj śvieža zbudavanaj (sumptam Em. Kard. Strič'a) śviatyńki. Tady jana vyhladała jašče skromnaj, ciapier-ža krychu bolš pryazdobiłasia dy abrasła naabapał kulturna-misyjnymi üładžanniami u strojnych damoch ułasnych. Jejnyje duchoüniki, abrady j parachvijanie davoli abžylisia, üładzilisia mataryjalna, žyvuć badaj usie ü damoch ułasnych, nia drenna zarablajučy. Siemji krychu abładzlisia, moładź staranna üziałasia za studyi, zdabyvaje fachovyje dobrapłatnyje stanoviščy i üsiožtaki duchova dy patryatyčna jašče macujecca, nie nadta paddajecca modnadzivackamu błaznoctvu.



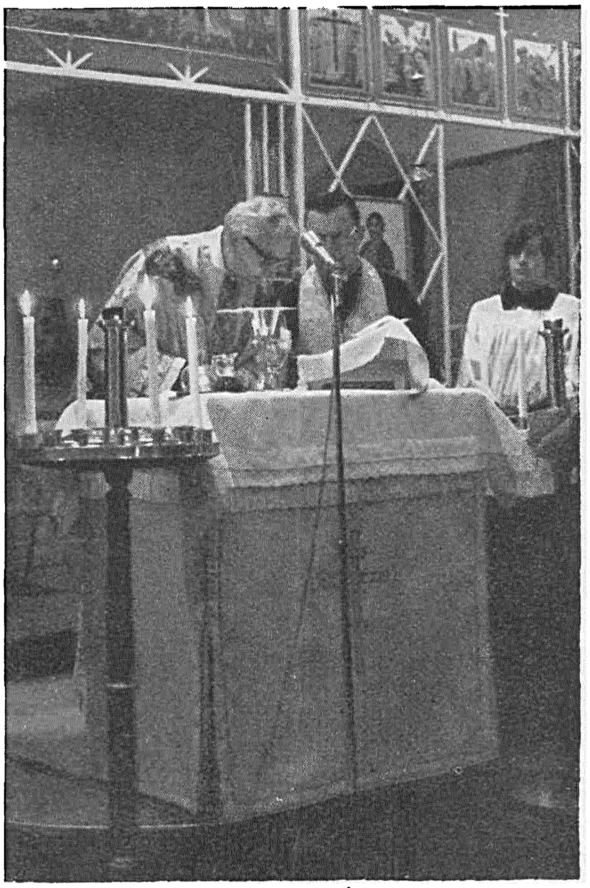
Pramova

Adviedaüšy ü samym horadzie vydatniejšyja siėmji našaj emihracyi : Spva Panucevičaü, Bielenisaü, Romukoü... ja padaüsia ü vakolicy, ü Westmont, da bližejšych ziamlakoü Sp-va Čarneckich, Dr-va Gajdelaü z ichniaj sympatyčnaj siamjoju. Pahaściüšy tam paru dzion, adpačyüšy, nahutaryüšysia pra staraje-byvałaje dy pra aktualnaje patrebnaje ; niepatrebnaje, viartaüsia ja üdziačny za dobruju padtrymku duchovuju j kišanovuju...

Pa maim pavarocie, abmiarkoüvajem dakładniej prahramu śviatkavannia liturhijnaha. Hałoüna — chor, jakomu trè było asvoić melodyjny źmiest i paradak śpievaü. Chor nia nadta, praüda, kolkasny, ale — jakasny, pad dobrym dyryhenctvam talentnaha supracoünika a. Parocha, Rev. Sirou. Ustalena začać celebru pracesyjaj z klabani ü śviatyniu z pieśniaj «Boža, viačystaj dabracièǹ àddany... » jak kališ na baćkaüščynie byvała ü svojskim abradzie. Dalej vyznačana ü praciahu celebry piajać : « Kyrie = Boža zmiłujsia », « Mahutny Boža » — na Achviaravannie ; « Prefacyju » i kančatkova pracesyjanalny hymn chryscijanskaj demakracyi : « My chočam Boha... » ; jaki pakinuü mahutnaje niezaciortaje üràžannie.

Cełasny źmiest Imšy Sv. na Niadzielu 33 liturhičnaha hodu, ü Čykaho celebravanaj, i adumysłova zaaprabavanaj Liturhičnaj Kamisyjaj Ap. Pasadu, — padajom tut u formie dadatku brašurovaha, jakim ščyra paručajem zainteresavacca dla abznajamlennia z novym, i to ü rodnaj movie, rytam. Asabliva źmiestam « Słova Božaha » i pramovaj padziačna-homilijnaj celebransa. Zmiestu kazannia a.J. Taraseviča OSB, nažal, redakcyja naša nie atrymała.

Tahož dnia takža adbyłosia ŭ zali hramadzkaj parachvijalnaj i ŭračystaje, kanfartova złaďžanaje, haścinna-jubilejnaje Pryniaćcie, pad kiraviectvam Maršała biasiedy Pav. Sp. Dr. V. Romuka ź jahonaj vydatna dziejnaj družynaj Spažoj Žyźnieŭskaj, ładziŭšaj roznyje atrakcyi biasiednyje: śpievy solo, deklamacyi miłych dzietak, padnošannie padarku. Za atrymany pry hetaj nahodzie cenny hadzinnik z dedykacyjaj ad Čykaho, (razumiejecca : biełaruskaha), słavami hołymi prosta j addziakavać nielha ! Tut i najhenijalniejšaja pramova stanovicca biassilnaj. I astajecca tolki ŭ Boha prasić adpłaty ! Da pramovaŭ, pačynajučy ad dastojnaha Maršałka i tak vymoŭnaha Mr. V. Panucevіča, literata, dy inšych, imiony i słovy jakich siannia byłob trudna z'identyfikavać, moža mahłab być padsumkam, tutaka dasłoŭna zacytavanaja, dziejnaha j šlachotnaha dušoju Ajca Ŭł. Tarasevіča haspadara domu :



Kansekracyja

«Nadžvyčajnaja dla nas siońnia nahoda, vialika češć i honar, abchodzić uračysta u našaj Biełaruskaj Śviatyni važny etap u žyćci adnaho z našych mnoha-zasłužanych śviataroŭ j nacyjanalnych dziejačaŭ, Załaty Jubilej Śviarstva *dast. ks. Prałata Piatra Tatarynoviča*. Jaho mižnami asabistaja prysutnaści udzieł u hetym śviatkavańni vielmi paciašajučaja, za što my ščyra dziakujem. Śviatynia naša stajecca siańnia ŭ asablivy sposab častkaj rodnaj ziamielki dla prastavy za mnohija zasłuhi adnaho z svaich viernych idejna-dziejnych synoŭ. Bohu dziakujem, što Jon zachavaŭ nam u dobrym zdaroŭji darahoha ajca Piatra, a darahomu Ajcu, što nia hledziačy na ŭsiakija ciažkaści pryjechaŭ da nas padzialicca z nami svajoju radaściu j Bohu-udziačnaściu za dasiahnteńnie hetaha vieku j takich słaŭnych uhodkaŭ — 50 — tych mnoha płodnaj śviatarskaj i nacyjanalnaj dziejnasci !

Usim nam darahi Jubilat dobra viedamy, mnohim asabista mnoha užе hadoŭ, a druhim praz svaju dziejnaść na relihijna-narodnaj nivie. Jaho viernaje prapaviednictva Słova Božaha za apošnich 50 hadoŭ słovam, piarom i prykładam cnatlivaha žyćcià uśviėdamiła j uzbahàciła ŭsich nas Biełarusoŭ na Baćkaŭščynie j čužynie. Tych, z katorymi jon nia moh vusna dzialicca svaimi relihijnymi j nacyjanalnymi ideałami, jon staraŭsia piarom ich usviadamlàć, a tudy, kudy jaho pisana słova nie dachodziła, jon pieralataŭ jak ptuška chvalami radyjo-pieradač. Słovam, jon umieła vykarystoŭvaŭ roznyja srodki dla pašyreńnia Słova Božaha, dla uśviadamleńnia svaich bratoŭ i siostraŭ u nacyjanalnaj hodnaści ; tut užе nijakija « žaleznyja ścieny-kurtyny » ni mahli jamu u hetaj pracy pieraškodzić. A ciapier i u starejšym vieku, kali mnohija na't małodšyja zadavolena pravodziać čas siėdziačy u « kałyšučym kresle », naš Jubilat biezustanna dalej viadzie svaju dziejnaść, jak małady mužčyna ! Voš prykład dla usich nas !



Kamunija Sv. Viernych

Kiraŭničaj siłaj usiej dziejnaści našaha darahoha Jubilata heta jaho hłybokaja chryścijanskaja viera, sucelnaja addanaść Bohu na słužbu dla svajho narodu, u duchu skromnaści j samaachviarnaści, dzielačysia ŭsim svaim z usimi svaimi, u sapraŭdnym duchu chryścijanskaj lubovi ! Pazdaraŭlajem, tady, našaha darahoha Ajca Piatra u hetyja 50-tyja ŭhodki jahonaj śviatarskaj i nacyjanalnaj dziejnaści i žadajem

jamu mnoha, mnoha-šče hod aktyŭnaj dziejnaści na relihijna-narodnaj Nivie, molačysia da Boha Ŭsiemahutnaha, kab daŭ jamu j nadalej dobraje zdaroŭje j doŭhaje žyćcio! Dy piajučy jamu miłahučna i družna Sto hod!

Ŭsim hetym pramoŭcam, jak i naahuł rychtavalnikam pryniaćccia i prysutnikam dy udzielnikam u składcy na cenny padarunak ad dušy dziakuju, paručajučy Vašu dabradziejnaść nieskančatna dabradziejnamu Bohu! Tut-ža vykazvaju maju asablivuju ŭdziačnaść haścinnamu Ajcu Parochu Ŭł. Tarasieviču ź jahonaj miłaj haścinnaj Mamaj ź jahonymi supracoŭnikami: Patryarchalnym Senjoram Ajcom Ioannam Tarasievičam, Ajcom Sirou, z svaim Choram, da jakoha naležać: Sp. Panucevičy, Bielenisy, Machnačoŭstva dy inšyje, nieznakomaj mnie hodnaści, nažal, a piajuć całaj siamjoj, nie škadujučy fatyhi dla chvały Božaj...

Na piaredadni majho raźvitannia z haścinnymi Čykahcami byŭ ja zaprošany na ichniaje pasiedžannie hramadzkaje, na jakim byŭ niespadzievana zaatakavany pytanniem: « Jakoje ŭražannie na mianie robić Čykaho z-daloku, a jakoje z-bliska? Pryšłosia admachnucca tož niespadzievankaj; humarystyčnaj: Uražannie advarotnaje naturalnamu: zamiž vyhladać małym z-daloku — jak abydna — a z-bliska vialikim, dyk vyhladaje małym z-bliska. A bieła ruskaježČY kaho mahłob razšyracca, kalib patra piła dušoju zrastacca za pryjaźniacca rodnamoŭna malicca. Paniasłasia dyskusyja, raśli pytanni, za imi pošuki raźviazannia prablemy hetaj. Padnialisia hałasy ab ekumenizmie i ŭžyciaŭlanni jaho šyrejšaj abradnaściu, bolš papularnaj, rodnamoŭnaj. Dahavarylisia j da vykarystannia dvuabradnaści, da jakoje majuć-ža kananičnaje prava dastojnyje Ajcy miascovyje. ... I nià pomniu, ci dajšło da jakich kankretnych pastanovaŭ, ci naahuł sprava, astałasia adkrytaju. Ja, čujučysia hościem, nie zabiraŭ hołasu damahalnaha decydujučaha. Bohu paručajma našyja turboty, chaj dziejecca jahonaja vola nad nami.



Chor paśla celebry

Vysokapavažanaj

Spažy Natalli Arsiennievaj

Bielaruskaj Narodnaj Paetcy j Zasłužanaj Dziejačcy

z nahody śviatkavanaha 21-XI-1971 jejnaha

ZALATOHA JUBILEJU

PAETYCKAJ I PISMIENSKA-HRAMADZKAJ, PATRYATYČNAJ DZIEJNASCI

najščyrejšyja dabražadanni j vyskazy pryznannia dy ŭdziačnaści!

Redakcyja

Mahutny Boža, Ŭładar suśvietu
Vialikich soncaŭ i serc małych,
Nad Biełarusiaj cichaj i vietłaj,
Rassyp pramienni Svaje chvały!
Daj spor u pracy budniaj i šeraj,
Na chleb štodzienny, na rodny kraj,

Pavahu, siłu i vièlič viery,
U našu praŭdu, u pryšłašć daj!
Daj uradlivašć žytniovym nivam,
Učynkam našym pašli ŭmałot,
Zrabi mahutnaj, zrabi ščaślivaj
Krainu našu i naš narod!

N. Arsiennieva.

JAK U PRAKTYCY VYHLADAJE TOLERANCYJA!

U niadzielu 14 lutaha hetaha hodu Arcybiskup Cardiffu Murphy vystupiŭ z advažnym pastarskim Pasłańnniem prociŭ praktyčnaj maralnaj abyjakavaści sučasnaha hramadztva i prociŭ anarchiji, jakija prykryvajucca pryhožym słovam « talerancija »! Jon zaatakavaŭ samazdavaleńnie j pruderyju, pad jakoj chavajecca zvyčajnaja maładušnaść, tady kali treba byłob vyrazna vystupić u abaronie svaich prakanańniaŭ u hramadztvie, jakoha, abyjakavaść stałasia pryčynaj « bolšaj kolkaści neŭrozaŭ, čym ich moh pradbačyć Freud u svajej teoryji represyjaŭ.

Havoračy ab sučasnym « kulcie čystaje talerancyji », pad jakim skryvajecca anarchija, arcybiskup kaža, što Eklezija napatkała na svaim šlachu dźvie herezyi : adnu, jakaja pryznaje dźvie etyki : relihijnuju i śvieckuju, a druhuju ćvierdziačuju, što ŭzhadavańnie nie pavinna hruntavacca na navučańni, a dzieci da ŭsiaho pavinny dachodzić sami svaim tolki rozumam.

Arcybiskup piša : « Adnoj z trahedyjaŭ jošć siańnia toje, što jakraz tady, kali śviet najbolš patrabuje katalickaj Ekleziji dy jejnaha nastaŭnictva, u hety mament vyhladaje, što my pačynajem tracić vaładańnie nad samymi saboju. I heta nie tamu, što my stracili vieru, abo niedaceńvajem taho, čaho jana navučaje, nas, a tolki tamu, što u hetym mamencie, jaki my uvažajem za aviejeny atmasferaj talerancyji dy lubaści, nam zdajecca, što kožnaje macniejšaje prypamnieńnie maralnaha prava abo zakonu, ci my hetaha žadajem, ci nie, budzie začepkaj, abrazaj i narušeńniem supakoju ».

Zhadžajučysia na toje što hety mament sapraŭdy vyražaje lubaść, arcybiskup źviartaje ŭvahu, što nažal za hetu lubaść prychodzicca płacić zanadta darahuju canu, canu praŭdzivaści, jakaja stavić svaje vymahańni macniej, čym lubaść, bo na praŭdzivaści apirajecca prava i zakony. « Tak što kožny raz, kali patreba vyskazacca macniej, nam adrazu prypaminajuć, što my žyviom u pluralistyčnym hramadztvie, što nia my adny tut zjaŭlajemsia haspadarami dy što faktyčna tolki ad Druhoha Vatykanskaha Saboru my vyšli ŭ ludzi.

« U hetaj chvilinie, kali śviet tak atčajna patrabuje nas, jakraz nia hledziačy na heta patravavańnie, nam prychodzić pakusa pierajści na obaronnyja pazycyi z adnoju tolki dumkaju, kab ničoha nie stracić, nikoha nie začapić.

« Treba zhadzicca, što hetkaje stanovišča jošć niazhodnaje ani z chryścijanstvam ani z lubaściaj, mianoŭna našaje samazdavoleńnie, jakoje sieŭšy ŭ svaje sani, baicca, kab ab jim nie padumali, što jano tryumfuje nad niekim, kali jamu skaže praŭdu ŭ vočy.

« I taksama budzie biezzahannym hetaje naša stanovišča tolki u vačach tych katalickich dziejačoŭ, jakije sami ŭ srodkach masavaj infarmacyji dajuć dziŭny prykład : stydannia svaich prakanańniaŭ, i hetym horšać niaraz niekatalickich dyskutantaŭ ».

U sapraŭdnaści, kaža arcybiskup Murphy, śvieckije j nie kataliki časta čakajuć ad nas, što da ich budziem havaryć jasna j niedvuznačna ab chryścijanskaj viery.

« Siańnia skažam ab kulcie talerancyji, ab jakoj my ŭžo ŭspomnili. Čysty rozum ciapier akazaŭsia zdetronizavany, a jahonaje miesca zaniała čystaja talerancyja.

« Heta nia jošć chryścijanskaja talerancyja, jakaja nas usich łučyć, ale novaja tolerancyja, što ŭ sapraŭdnaści jošć pakryvaj anarchiji ».

« Biasprečna treba pryznać, što ŭ hetaj atmasfery spasyłacca na moralny zakon budzie raŭnaznačnym z čynnaj źniavahaj.

Druhoj herezyjaj budzie ideja ab isnavańni dźvioch roznych etykaŭ, katalickaj abo relihijnaj i humanistyčnaj abo śvieckaj. Starańnie naviazać katalikom hutu apošniuju etyku u kožnaj suspolnaści jošć ničym nieapraŭdanaj niespraviadlivaściaj.

Piša arcybiskup Murphy : « Skažam tut zusim jasna : čałaviek moža trymacca humanistyčnaj, śvieckaj, etyki. U hetym nia budzie nijakaha hrachu, kali tolki jon budzie sumlenna vieryć u jaje. Adnak fakt astaniecca faktam, što tolki, adna moža być etyka i tamu tolki katalickaja, abo tolki humanistyčnaja etyka budzie jeju, ale nia mohuć być abiedźvie.

« Rozum vymahaje, kab čałaviek mieŭ adzin sposab pavodzinaŭ i adkaznaści dy tolki adzin. Budzie maładušnaściaj, i defetyzmam nie staracca paznać, katoraja z dźvioch etykaŭ jošć sapraŭdnaj ».

Ab apošniaj herezyji arcybiskup Murphy piša:

« Vyhladaje, što ŭ našy dni navučańnie kaho vyšła z mody. Da ŭsiaho treba dachodzić samomu, a nastaŭnik u najlepšym razie pavinien być tolki pravadnikom, abo słuhoju. U hetym jošć čašć praŭdy. Adnak šyła herezyi z miaška, vyłazić, kali jana pačynaje damahacca, kab nastaŭnik byŭ całkom neŭtralnym, całkom abyjakavym, kab nie pieradać dziciaci svajho prakanańnia, jakoj navuki z kryŭdaj dla razvićcia jahonaje asoby.

« Hetaja teoryja ŭzhadavańnia zadamaviłasia paŭsiudy, padkopvajučy ŭ dziaciej davier da baćkoŭ iz zrazumiełaj dla jich škodaj. Ciapier jana ŭžo pranikaje ŭ školu dy ŭ hramadztva. Kožny, chto tolki daje dobruju radu abo krychu rupliviej vyskazvaje svoj pohlad ci dumki, zaraz atrymlivaje źniavažlivuju mianiušku « ahitatara », fanatyka, tupoj piły i h.d.

« Ale-ž kožny baćka viedaje, što vynik uzhadavańnia dziaciej zaŭsiody zaležyć ad lubaści, achviarnaści dy ŭsiaho inšaha, tolki nie ad abyjakavaści baćkoŭ.

« A baćki kataliki viedajuć jašč, što dziŭnaja, ledź nie mistyčnaja asymilacyja viery, jakaja prajaŭlajecca ŭ ichnych dziaciej, ad pieršych hadoŭ žyćcia, biare pačatak ad taho, što dzieci vielmi uvážna pryhladajucca baćkam, kali tyja klenčać pierad Najśviaciejšym Sakramantam prystupajuć da śviatych tajnic, staviać śviečki pierad abrazom Božaje Maci, abo cicha uklenčyŭšy molacca.

« Hety prykład sapraŭdnaje pabožnasci baćkoŭ, ichniaj poŭnaj addanaści dy achviarnaści paciahvaje dziaciej. Heta jošć praŭdaj nia tolki

adnosna dziaciej, ale j usiaho šyrokaha śvietu. Treba śviatych, achviarnych katalikoŭ, kab navučyć śviet lubaści i zrabić na jaho ŭpłyŭ.

Kaža arcybiskup Murphy, što čałaviečaja mašyna patrabuje nie dahadžannia taleravannia, a nàcisku. Biaz nacisku jana nia prymie dahadžannia. Tolki nàcisk daść joj patrebnuju siłu dy impuls.

« U abyjakavym hramadztvie, jakoje adkinuła ŭsie formy dyscyplinarnaści, usialakija abmiežavańni, my spatykajem bolš neurozaŭ, bolš pałachlivaści, bolš pryhniečanaści, bolš niezdavaleńnia dy bolš rospačy ».

Heta jość znakam, što śviet maje pavažnyje padstavy, usùmnicca, ci abyjakavaść jość adpaviednym srodkam da asiahnieńnia bolšaj stàłasci dy daśpiełaści. « Seks, pjanstva, narkamanija zanadta časta pakazvajuć niedachop daśpiełaści j razvahi.

« Chryścijanskaja skromnaść i maralnaje prava zrabiła bolš dla abšlifoŭki hetaha syroha dyjamantu, dla narmalnaha, daśpiełaha uładžeńnia strojnych ludzkich adnosinaŭ, čym hetak zvanaja emancypacja, jakaja tolki pamienšyła vartaść seksu, paniziła dy aśmiašyła jaho. I heta jość dokazam, što śviet užo bačyć, jak sučasna abyjakavaść spryčyniła jamu bolš neurozaŭ, čym kaliś ich mahła pradbačyć Freu-jak vyhladaje daŭskaja ideja represiji. »

Da hetych uvahaŭ arcybiskupa varta dałučyć adzin vielmi vymoŭny prykład, jaki pakazvaje, jak vyhladaje talerancyja u žyciovaj praktycy.

Nia tak daŭno ŭ suśvietnaj presie razharełasia palemika na temu adnosinaŭ Papy Pijusa XII da niemcaŭ, kali jany niščyli žydoŭ u časie apošniaje vajny. Małady niamiecki pratestant Ralph Hochhut u svaim sceničnym tvory « Namiesnik » (pa anhielsku « The Representative ») abvinavaciŭ Papu ŭ častkovaj adkaznaści za niamieckaje złačynstva. Vyhladała, što Papa, bajučysia pieramohi kamunizmu abo kirujučysia apartunizmam, nie praklaŭ Hitlera i nie paklikaŭ niamieckich katalikoŭ, kab jany zbuntavalisia proćiŭ hitleraŭskaha ŭradu, choć Papu ad pačatku infarmavali ab usim, što vyrablaŭ hety ŭrad. Aŭtar naiŭna uvažaje, što Papa moh niedapuścić da ludabojstva, a navat pieramahčy Hitlera.

Hałoŭnaja zjava ŭ dramacie Hochhuta (całaść zajmaje 4 hadziny času) jość nastupnaja : Pijus XII pryjmaje u svaim gabinecie naładoha śviatara — jezuita, syna arystakrata, jaki naležyć da papskaha dvoru. Reč dziejecca ŭ pačatku 1943 hodu. Da Papy prychodziać adzin za druhim i adchodziać duchoŭnyja dyhnitary. Jość prysuntny takža Kardynał Statsekretar. Małady śviatàr jezuit, jaki ŭžo ŭłučyŭsia ŭ akcyju ratavańnia žydoŭ, namaŭlaje Papu da nieadkładnaj intervencji dy padaje apošnija viestki ab masakry tysiačaŭ mužčyn, žančyn i dziaciej, jakaja adbyvajecca jakraz ciapier u hetaj chvilinie. Papa i kardynał Statsekretar vyrazna nieachvotna słuchajuć hetych viestak, bo abodvy zaniatyja ciapier čymś inšym.

Hetaja drama abyjšła ŭsie sceny śvietu, nia hledziačy na pratesty proćiŭ fałšavańnia histaryčnaje praŭdy. Aŭtara abjavilli nia tolki dramaturham, ale j historykam adkryŭcam. Kali katalickaja moładź ładziła pratestacyjnyja demanstracji pierad budynkami teatraŭ, u jakich vystaŭlali hetuju žudasnuju dramu, liberalnyja hazety pavučali katalikoŭ ab tolerancji ŭ literatury j mastactvie, ab talerancji ŭ historyji, ab talerancji čužych pohladaŭ i ab talerancji dla samoj talerancji U adnym tolki Londanie bolš čym paŭkapy redaktaraŭ i tuziny dva žurnalistaŭ blizu paŭhodu pracavali biez adpačynku, kab navučyć katalikoŭ talerancji dy vykazać im *henialnaść Hochhuta*. Pa adnosinach da jahonaha mastactva sudzili, ci na talerancji chto znajecca ci nie. Kali ŭ volnym Londanie hrali « The Representative » u Narodnym Teatry na Standzie, dyk što havaryć ab krajoch padniavolnych, dzie zapanavała biazbožnaja dyktatura ? U takoj napryklad Polščy hrali hetuju dramu nia tolki ŭsie 67 teatraŭ, ale jašče adumysłovyja teatralnyja truppy abjaždžali najbolš zachałusnyja miastečki i vioski, kab jaje pakazać jak najšyrejšym narodnym masam.

Paśla takoha sukcesu imia Hochhuta nia schodziła z bałonak suśvietnaje presy až da 1966 hodu, kali razyšłasia pahałoska, što aŭtar kančaje novy supermastacki tvor « The Soldiers » (Žauniery). U dramie hałoŭnaj postaciaj hetym razam nia jość užo Pijus XII, a darahi kožnamu anhielcu — patryjot Churchill ź jahonym sumnym adčajem u vapošniaj vajnie. Pastanova sceničnaja dramy ŭ Anhlii alarmova zabaroniena. Vièlič ačernienaha presaj Hochhuta ruchnuła.

Hochhut nia byŭ sympatykam Hitlera, nie apraŭdvaŭ svajho narodu. Budučy tolki maładym aŭtaram, jon šukaŭ sensacyjnych faktaŭ u sučasnaj historyji, kab stvaryć niešta takoje jak Dante abo Shakespear. Ab historyčnaj praŭdzie jon mała dbaŭ. Historyja nie paćviardziła jahonaha zàkidu proćiŭ vialikaha Papy Pijusa XII. Sami žydy vystupili ŭ abaronie svajho apiakuna, jaki pierachavaŭ u Vatykanie ratujučy ad śmierci niamała vydatnych žydoŭskich dziejačoŭ. Prypomnim choćby knižku Pinchasa Lapide'a « The Last Three Popes and the Jews » vyd. Souvenir Press 196 i krychu paźniejšyja uspaminy monsignora Mejštoviča, vydanyja pa francusku ŭ Paryžy.

Našaj metaj nia jość abarona Papy, jaki jaje faktyčna nie patrabuje. Historyja z Hochhutam pakazvaje pierad usim, jak achvotna ludzi havorać ab talerancyi, baroniać jaje a navat hatovy praktykavać u spravach dla jich abyjakavych, jak i tady, kali talerancyja służyć ichnym intaresam. Adnak i praktyka i samyja pryncypy talerancji chutka znikajuć biaz śledu, kali reč zajdzie ab blizkich im spravach abo asobach, ź jakimi jany źviazany pačućciova, abo materjalna. Tady pakazvajecca, čaho varta ŭsia heta hamonka ab talerancyi, što abaznačaje u praktycy dźvie niaroŭnyja j niespraviadlivyja miery. I ci nia lepš moža byłob adkazacca ad hetkaj talerancyi, čym adkazvacca ad dabrasumlennaśći ?

P. T.

Z KALADNYMI SVIATAMI DA USICH VAS DARAHIJE!



Kaladà na stale, cicha u chacie, ŭračysta,
Naradziłasia siahonnia Sviatoje Dzicia,
Kab žyćcio azaryć svaim sercam pračystym,
Kaladà siannia u nas i śviataja Kućcià !

Ad usialakich viatroŭ začynili my dzviery
I zakryli, zaviesili vokny jakśled.
Siannia naša Kućcià, siannia naša Viačera
Pałymieje ŭ serchach niezhàšany śviet.

Pryvitannie my šlom ludziam dobraje voli,
Pachilajem hałovy prad Dziciem Sviatym,
Padymajecca ŭ śviečkach jalinka da stoli.
U nas siahonnia Kućcià abyčajem starym

Nia z usimi, nažal, ale sercam z usimi
Budziem siahonnia viačerać za biełym stałom.
Za svaich darahich čarku poŭnuju ŭznimiem,
Sercy viernyja uzdymiem nasustrač bratom

Nie zabudziem pra Vas chto ŭ dalokaj čužynie,
Nie zabudziem, Braty, chto za stoł nie paśpieŭ.
Budziem viečna čakać i ŭspamin nie zahinie,
Pra nivodnaha z Vas, chto z-pad strech adlacieŭ !

1971-1972
Zelva

Łarysa Henijuš

AB SAMATUŽNAJ ŽYVUČAŚCI VIERY Ŭ BOHA SIAROD ATEISTAŬ

Dalejšy praciah z N. 109 Zniču

Ateisty prosta tolki vierać, što niama vyšejšaha razumnaha pačatku ŭsiaho isnujučaha, proci čaho aburajucca naviet samyje prostyje rozumy. Kali bo im pavieryć, što ślapaja nierazumnaja materyja sama saboju ŭładžvajecca ŭ razumnyje zakony, dyk heta toje samaje jakby chto padumaŭ dy čviardziŭ, što np. vializarnaja mnohatamovaja encyklapedyja dałàdna ŭtvaryłasia sama saboju paśla ŭzryvu drukarni. Sviatar Załudkaŭ cytuje viedamaha amerykanskaha fizyka Artura Chl Komptona, jaki ćviardziŭ :

« *Hipateza ab pramudrym Bohu daje abjaśnieńnie, jakoje šmat lahčej pryniać, čym abjaśnieńnie Suśvietu, jakoje daje kožnaja inšaja hipateza* » (« *Sučasnyja relihijna-filazofičnyja płyni ŭ kapitalistyčnych krajoch*» *vyd. AN. SSSR, Instytut filazofii, Maskva* 1962, *bač.* 32)I

Albert Einstein pisaŭ :

« *Maja relihija — heta hłyboka adčutaje prakanańnie, što isnuje Vyšejšy rozum, jaki adkryvajecca nam u dastupnym paznańni śvietu* ». (*K. Zeling*, «*Albert Einstejn*», *Maskva* 1964, *bač.* 14)I

Francuzki filazof El Žyrardo u svajej knižcy « *Les aventures de la science* » (*Paris* 1957), kaža, što navuka tolki padvodzić da hranicaŭ tajnicy -

« *...da paznańnia niejkaha mistyčnahaasi arodździa, jakoje nie dajecca paznać rozumam i nie ŭkładvajecca ŭ ramy lahičnych kategoryjaŭ* ». (*Sučasnyja relihijna - filazofskija ruchi.... bač.* 123-124).

A viedamy niamiecki matematyk Hermann Weil uvažaje, što « *navuka — heta šlach da Boha* ».

Treba źviarnuć uvahu na toje, što savieckije aŭtary, jakija žyvuć u SSSR , baroniačy zhodnaści navuki i relihiji cytujuć tolki zahraničnych aŭtaraŭ vučonych abo filazofaŭ, bo anivodzin saviecki vučony, abo filazof nia moža vyskazać u presie *svaje ŭłasnyja* prakanańni na hetuju temu. Usia savieckaja navuka dy jaje adepty majuć nakinuty zahad: baranić abaviazkavy pastulat dziaržaŭnaha (kazionnaha) pohladu na śviet, abo naahuł nie čapać pytańniaŭ źviazanych z prablemaj navuki j relihiji.

Z nahody chryścijanstva al Załudkoŭ kaža, što jano ciapier pierażyvaje kryzys, jaki nia jość ničym inšym, jak *asudam* nad praminajučymi umoŭnaściami razumieńnia *viečnaha* chryścijanstva. Vyvučanyja na pamiać dahmatyčnyja praŭdy nie zaspakojvajuć sučasnaha

čałavieka. Samymi tolki padručnikapaich relihiji nielha pryviaści sučasnaha čałavieka da chryścijanstva. Mylajecca toj, chto uvažaje za chryścijanina čałavieka, jaki tolki naležyć da taho ci inšaha chryścijanskaha vieravyznańnia. Pakul čałaviek nie pieramianiŭ svajho asabistaha žyćcia, jon jašče nia jość chryścijaninam.

Žałudkoŭ daŭno dajšoŭ da paznańnia Boha. Adnak kab pryniać chryścijanstva jamu spatrebiŭsia panadabiŭsia vielmi doŭhi šlach. Idučy hetym šlacham jon, jak i šmat chto z-pamiž savieckich ludziej, zrazumieŭ kryzys tradycyjnaha chryścijanstva. Jon acaniŭ toje lepšaje, ŭzvyšnaje, što jość u jim, pryniaŭsy da viedama i jahonyja histaryčnyja « krachi » :

« *Adzin kascior inkvizyciji u imia Chrystnsa strašniejšy, čym usie sučasnyja lahry śmierci u imia antychrysta... A naša rasiejskaja hierarchija ŭžo z niezapamiatnych časaŭ stałasia čast kaj dziaržaŭnaha aparatu* » (*bač.* 155).

Chryścijanstva, kaža Žałudkoŭ, jość skamplikavanaj formaj relihiji, vielmi niavyhadnaj da ŭsieahulnaha pryniaćcia, bo jano vymahaje achviar, dy aprača taho, jak skazaŭ u svaich « Hutarkach » J. W. Goethe :

« *Jakby vysoka ni padymaŭsia ludzki duch, jon nie pieravysić vyšyni chryścijanstva* »...

Chryścijanstva — heta relihija Boha, Jaki lubić śviet, spahadaje śvietu, abdarajučy jaho volnaju volaj i dolaj, i jano takža jość relihijaj čałavieka, jaki lubić Boha, pracuje i ciarpić dla Jaho dy ŭzyjchodzić da Jaho. Kali razumnamu čałavieku ŭdajecca ŭsio heta zrazumieć, tady j nastupaje jahony adychod ad viery ŭ ateizma, prychod da viery ŭ Boha dy vybar žyćciovaha šlachu, kab pajšci śledam za Chrystusam.

* * *

Dačka Stalina, Śvietłana, znachodziačysia ŭ kremloŭskich abstavinach, doŭha nia mieła sumnivu adnosna henialnaści svajho baćki dy vieryła ŭ spraviadlivaść taho, što jon rabiŭ. Dziela taho zusim naturalna nie źviartała uvahi na jasnyja starony relihiji dy na niespraviadlivaści, jakija dziejalisia adnosna vieručych u SSSR. Adnak kali joj spoŭniłasia 36, jana pryšła da viery.

U razdziele « Sudźba » svajej knižki « Tolki adzin hod » (Harper Ț Row, New York and Evanston, 1969), Śvietłana razkazvaje, jak heta zdaryłasia dy jak jana razumieje svoj duchovy pierałom :

« *Relihijnaje pačućcio prabudžajecca ŭ čałavieku ŭ mamencie kryzysu, kali zahastrajeca nutranoje žyćcio.... Relihijnaje pačućcio jość pryrodnym čałavieku, jak muzykalny słuch. Jaho možna raźvivać, kultyvavać, uzbahačać, ale kali jaho niama ad pryrody, to anijakimi namahańniami razsudku, nijakaj safistykaj ci « dokazami » jaho nielha prabudzić...*

Relihijnaje pačućcio pieradałosia mnie ad dźvioch babul, jakija byli kłyboka i sapraŭdy relihijnymi. Adnak pakul ja nie pačula hetaha sama, ja nia viedała, što jano žyło ŭ va mnie » (*bač.*253).

« Adkryćciem » dla Śvietłany Alliłujevaj byŭ jejny prypadkovy razhavor viasnoju 1961 hl z Andrejam Siniaŭskim na temu ab samahubstvie. Siniaŭski tady skazaŭ :

« *Samahubcy tolki dumajuć, što zabivajuć, siabie. Zabivajuć cieła, a duša pašla błukajecca, tamu što adniać dušu moža tolki Boh...*» (*bač.* 255).

Hetaja hutarka adkryła Śvietłanie, jak jana piša, « niešta novaje », vyzvała šmat novych dumak i pačućciaŭ :

« *Ja šukała słova, kab vykazać heta novaje pieražyvańnie i znajšła ich u toje leta ŭ Davidavych psalmach. Ad taje pary ja nia viedaju ničoha, što lepš vykazałab pačućcie Vyšejšaha Žyćcia, Žyćcia Viečnaha, ahromnaha, napaŭniajučaha Suśviet, da jakoha naležyć i majo maleńkaje žyćcio....*

ll.*Viasnoj* 1962 *hoda ja achryściłasia ŭ pravasłaŭnaj carkvie ŭ Maskvie, tamu što mnie chaciełasia dałučycca da tych, chto vieryć* » (*bač.* 255-256).

Dalej, u tym-ža razdziele Śvietłana ciopła ŭspaminaje vydatnaha maskoŭskaha śviatara, ŭžo pakojnika, jaki jaje chryściŭ

* * *

Carkoŭny piśmiennik A.E. Levicin (Krasnoŭ) byŭ ŭzhadavany pravasłaŭnaju Carkvoju, pryvyk da formaŭ uschodniaha nabaženstva. Za svaju niepakornaść totalitarnaj uładzie jon z 12 vieraśnia 1969 h. užo treci raz byŭ pasadžany u saviecki vastroh u Maskvie, a pašla u Armaviry. Vypuščany časova na svabodu 12 kastryčnika 1970 h. jon napisaŭ uspamin « Moj pavarot », u jakim jon piša :

« *Ja čuŭsia ŭ vastrozie lohka j dobra dy vyjšaŭ adtul — jak heta ni dziŭna — z uzmacavanymi nervami, chacia ja cely čas znachodziŭsia u vielmi kiepskich umovinach.*

I byłob straššennaj niaŭdziačnaściaj z majho boku, kalib ja nie skazaŭ, čamu ja zaŭdziačvaju svajo dobraje samapačućcio. Ja ŭspomniu tut tolki adno słova — malitva... »(*bač.* 49)

I dalej : « *Čuć tolki ja źviarnusia ŭ dumkach da Boha — jak adrazu ja adčuvaju siłu, jakaja adkulści ŭryvajecca ŭ miante, ŭ maju dušu, ŭ va ŭsiu maju isnasź sutnaść. Što heta takoje? Psychaterapija ? Nie, heta nia jość psychaterapija, bo adkul-ža ja, słaby* (*zmučany*), *stomleny žyćciom dy ŭžo nie małady čałaviek mohby znajści ŭ sabie hetuju siłu, kab siabie lačyć ,heta znača abnaŭlać, ratavać, padnimać siabie nad ziamloj. Jana prychodzić zvonku, i nima ŭ śviecie takoj siły, kab mahła joj prociŭstavicca* »l (*Tamža*).

Dalej A. E. Levicin kaža, što jon nia jość mistykam, što jon nie maje anijakich nadprydnych abjaŭleńniaŭ ani pieražyvańniaŭ, a tolki karystaje z usiaho taho, što dastupna biaz umoŭna kožnamu čałavieku, mianoŭna-*malitvaj.*

« *Budučy ŭ vastrozie, ja kožny dzień u dumkach byŭ prysutny na śviatoj Liturhiji. U vośmaj hadzinie ranicaj ja pačynaŭ chadzić pa kamiery, paŭtarajučy z pamiaci słovy Liturhiji. U hetym časie ja adčuvaŭ, što ja nierazryŭna złučany z usim chryścijanskim śvietam....*

...ścieny vastrohu dla mianie pierastavali isnavać i maim miestam prabyvańnia stanaviŭsia uvieś suśviet, bačny j niebačny... I cely dzień pośle Liturhiji ja adčuvaŭ niazvyčajny padjom ducha, jasnaść i duchovuju čystatu » (*bač.* 50).

* * *

Z piśma ciapierašniaha baptysta, V.I. Kazłova (hod naradžeńnia 1924) z dnl 23.10. 1970 h. da L. I. Brežniova, M. V. Padhornaha i A. M. Kasyhina my daviedvajemsia :

Vasil Kazłoŭ prabyŭ u savieckim vastrozie 19 hadoŭ za kražu, pierachoŭvańnie ahniastrełnaha aružža i za razboj. Jaho z dziciačych hadoŭ prakonyvali ŭ škole, što Boha niama. Heta daviało jaho da poŭnaha maralnaha razładu. Razam z im jašče daŭžej siadzieli zusim nia vinavatyja ludzi, zasudžanyja tolki, zatoja što vieryli ŭ Boha, za svaje relihijnyja prakanańni. Viaźni, jakija zasłužana adbyvali karu, jak Kazłoŭ, byli ŭ rospačy : jany praklinali žyćcio j samych siabie, łahier, načalstva, pierarezvali sabie žyły, rastrybušvali žyvaty, viešalisia. A vieručyja navat u samych ciažkich umovinach « pramianieli duchovaj hožaśein charastvom ». Ichniaja pakora dy niazvyčajnaja stojkaść byli prykładam *sapraŭdnaha* žyćcia dla mnohich tyśiačaŭ viaźniaŭ, miž inšymi j dla Vasila Kazłova. Jon piša :

« *Asabliva śvietłym i niezabyŭnym prykładam byŭ dla mianie adzin z aryštavanych chryścijan M. P. Chrapaŭ, z jakim ja spatkaŭsia ŭ* 1953 *hodzie ŭ adnym z łahieraŭ Uschodniaj Sibiry. Jon i ciapier prabyvaje ŭ łahiery. Jamu ŭžo minuła* 56 *hadoŭ žyćcia, jakoha pałavinu jon praviloŭ u vastrohach, padvałach i łahierach, jak chryścijanin... pasadzili jaho jašče za Stalina, siadzieŭ jon u vastrozie pry Chruščovie, siadzić jon u vastrozie i pry vas !* »

Kazłoŭ źviartaje na heta asablivuju uvahu ŭradu :

« *Chaj budzie vam viedama, što hetkim šlacham šmathadovaje pakuty prachodziać mnoha sotniaŭ vieručych... lepšych synoŭ i dačok našaha narodu ¡* »

Ad 1953 hodu Kazłou parvaŭ adnosiny z prastupnym śvietam, asudziŭšy svaje prošłyja padzieji. Jaho papraviła nie savieckaja « papraŭčaja systema » u vastrohach i łahierach, a toje, što « rasiejskija turmy j łahry stalisia šmat dla kaho miescam duchovaha adradžeńnia j spatkańnia z Chrystusam ». Kazłoŭ u łahierach zrabiŭsia chryścijaninam.

U 1954 h. jaho zvolnili. Jon žaniŭsia. Ŭ 1961 h. jon mieŭ užo 5-ra małych dzietak, i tady jaho ŭznoŭ sudzili, na hety raz za aktyŭnuju relihijnuju dziejnaść.

« *Mianie viaźli pad kanvojam u Krasnajarski kraj, ale ŭ mianie nia było pačućcia rozpačy, jak kaliś... Ja ŭžo viedaŭ, što i mnie « dadziena dziela Chrystusa nia tolki vieryć u Jaho, ale i mučycca za Jaho* » (*Filip. 1,* 29).

Paśla zvalnieńnia iz Ssyłki ŭ 1964 h. V. Kazłou byŭ u liku delehataŭ ad baptystaŭ — « inicyjatyŭnikaŭ » na aŭdyencyji u Mikajana. U 1966 h., pa novych uradavych ukazach, jaho ŭznoŭ aryštavali dy zasudzili na adzin hod prymusovaj pracy. Paśla, kali « inicyjatyŭniki » daremna dabivalisia pryniaćcia u L.I. Brežniova — ichniaja delehacyja, u jakoj byŭ i Kazłoŭ, była aryštavana. Kazłova zasudzili hetym razam na try hady łahieru iz strohim režymam. Jahonaja vieryučaja siamja znoŭ astałasia biaz karmiciela.

Jak bačym, hety « druhi etap žyćcia » Kazłova kaštavaŭ jamu šeść hadoŭ pazbaŭleńnia svabody. Ciapier jaho zvolnili. Nia viedama na jak doŭha. Pakul što jon žyvie ŭ mieście Joškar-Oła (Maryjskaja AssR).

Na padstavie svajho asabistaha daznańnia jon prosić saviecki ŭrad zrazumieć, što prastupniki ŭ turmach i łahrach nie papraŭlajucca. Jich moža papravić tolki duchovaja pieraacenka vartaściaŭ, jakoj spryjaje tolki relihijnaja viera dy abasnavanaja na joi maralnaść. Źviartajučysia da siabroŭ uradu, jon piša :

« *O, kab vy nie pieraškadžali vieručym, jakija ciapier znachodziacca ŭ turmach i łahrach, havaryć prasupnamu śvietu ab Crystuśie ¡ Jak pieramianiłasiab tady žyćcio mnohich tysiačaŭ prastupnikaŭ.*

Vam nia treba byłob utrymlivać miljonaŭ lekteraŭ biazbožnaj marali, Vam nia treba byłob hatulki milicji ! Hrošy zatračanyja na ichniaje utrymańnie i zmahannie z Boham lepš byłob praznačyć na vydaviectva Bibliji i Evaneliji dla našaha savieckaha narodu, i tady mienš byłob pjanicaŭ zladziejaŭ dy inšych prastupnikaŭ, tady łahry značna apuścielib, a turmy možna byłob zamianić u muzeji čałaviečaj dzikaści dy lutaści, dzie čałavieka trymajecca ŭ betonavaj kletcy dy abchodzicca z jim horš ad źviera ¡ »

Kazłoŭ žalicca na ciapierašniuju systemu hramadzkich abvinavaŭcaŭ : kałoć abvinavačanaha jahonymi prošłymi prastupkami. Jon paklikajecca na svaju abaranicielnuju pramovu u jakoj jon havaryŭ :

« *Tak, ja sapraŭdy byŭ złodziejam i bandytam, za što i panios zasłužanuju karu ! Adnak ja ŭžo pamior dla hrechu i dla minułaha... astalisia tolki maje hrešnyja relikviji, i vy niepatrebna kapajeciesia u hetych relikvijach.. starajučysia ich ažyvić... Ciapier ja novy čałaviek !... Siła* Chrystovaje Kryvi *ačyściła majo prastupnaje serca* ».

P.T.

PČOŁY

Žyćcio pčoł jość strašnaj pieraściarohaj čałavieku, jakoj jon, nažal, nie zrazumieŭ, bo naahuł nia ŭmieje čytać vialikaj knihi pryrody.

Zvyčajnaja pčała heta — žyvy aŭtamat, robat, štučna stvorany biezasabovym pčalinym kalektyvam. Jašče tady, kali jana była čarviačkom, jaje sterylizavali, heta znača zrabili biazpłodnaj, ahraničyli jejnaje razvićcio, pamiaščajučy ŭ ciaśniejšuju kamorku j na horšy, ahraničany charč. Zusim jak u Dastajeŭskaha : « Kožnaha henija my zadušym u dziciačych hadoch ». Hetak voś vyhledaje tvorčy praces paŭstavańnia pčalinaje pryrody.

Ichniaja matka abo « karaleva » nia jość paradnica pavadyrom. Jana nia jość najdužejšaj ci najpryhažejšaj, jak u vaŭkoŭ abo aleniŭ.

Nie. Heta taki samy robat, ale tolki damiarkavany da pradoŭžvańnia rodu. Jana lubić tolki adzin raz u žyćci, a paśla rodzić biazupynna sotni tysiač dziaciej, nia viedajučy maciarynskaje turboty ab svaim patomstvie. Jana jość ni bolš ni mienš jak tolki radzilnaja mašyna-aŭtamat.

Siamji u pčoł niama. Mužčynaŭ asudžajuć na hałodnuju śmierć jak tolki jany stanuć niepatrebnymi. Hetak pravodzicca ŭ žyćcio režym ekanomii: jak najmienš pavinna być spažyŭcaŭ. Kožnuju lišniuju hubu treba źlikvidavać.

Pčoły nikoli nia śpiać. Usio ichniaje žyćcio heta jość adzin biespieraryŭny pracoŭny praces. Adnak ichniaj pracy nie chapaje tvorčaha imknieńnia. Jany. vypracoŭvajuć tolki standarty.

Nielha raŭiać pčoł z muraškami. Muraška kožnaja maje svaju pryvatnuju inicjatyvu. Niama dvuch adnalkovych murašnikoŭ. Naadvarot, usie pčalinyja vuzy ŭ całym śviecie zbudavany na adzin kapył, pavodle adnaho šablonu i adnaje vialičyni. Kožny vulej — heta pratatyp Sałaŭkoŭ, dakładny madel usiaje cudzin noje savieckaje imperyji, usiaho Savieckaha Sajuzu!

Ichniaja praca nakiravana tolki na patrebu žyvatà. Jany ŭžo nia jość zdolnymi zbudavać sabie navat hniazda i šukajuć sabie hatovaje kvatery. Śviataja praca, niama što skazać! Pčała cudoŭny symbal.

Padmiena? Čartoŭskaja manà? Nia inakš. Śviatoju moža być tolki tvorčaja praca, jakaja maje na mecie nia tolki čereva. Biblija jość najmudrejšaj knihaj: « U pocie tvaru ješ svoj chleb ». Praca ŭ imia trybucha heta nia jość bahasłavienstva. Heta — praklon!

Charastvo, pryhožaść pracy lažyć nia ŭ joj samoj, a ŭ tym, u imia čaho jana vykonvajecca. Manachi na Sałaŭkach kaliś pracavali ŭ imia Božaje, dziela najvyšejšaje ideji, jakaja tolki čałavieku dastupna i stvaryli vialikuju reč. A tyja, što pryjšli na ichniaje miesca, aprača prymusu nia mieli anijakaje vyšejšaje idei. Tamu dla ich praca zrabiłasia praklataj niavolaj. Žyćcio pieramianiłasia ŭ śmierć.

(Z knižki « Niauhasnaja lampa » Barysa Šyriajeva).

P.T.

DA PAVAŽANYCH I DARAHICH ČYTAČOŬ:

Raźvitvajučy Hod 1971 j vitajučy 1972, Redakcyja Zniču pačuvajecca da abaviazku ščyraje ŭdziačnaści za padtrymku finansavuju, a takža j supracoŭnickuju piśmienskuju, ci kalparterskuju, na praciahu hetaha hodu, jaki ŭ adrožniennie ad papiarednich hadoŭ adznačyŭsia krychu vydatniej, asabliva ź nahody apisvanych u vapośnich numaroch vizytaŭ jubilarskich nižejpadpisanaha redaktara. Padziaku za finansavyje składki uvidavočnivajem tut na spisku. Adnosnaž litaracka-publicystyčnaj pomačy źviartajemsia tut z haračaj prośbaj ažyvić jaje bolej, jak dahetul, dy kampetentniej, dla šyrejšaha zaspakajennia cikavaści Čytačoŭ. Redaktaru biaspomačnamu asiahnuć heta trudna.

Padziaki achviaradaŭcam Ameryki:

Składka ahuln. Čykahcaŭ	— 100 $	PS. Vićbič	— 5 $
PS. Dr. Gajdel	= 100 »	PS. Stanieŭska	10 »
PS. Bartuli	= 6040 »	PS. Supron	10 »
PS. Chaniaŭka	50 »	PS. Dr. Romuk	10 »
PS. Čarneckija	30 »	PS. Žyźnieŭskaja	10 »
PS. Miranovič	30 »	PS. Budźkova	20 »
Machnačovie	30 »	PS. Kačan	20 »
PS. Šukiełojć	20 »	PS. Karanieŭski	5 »
PS. Daniłovič	10 »	PS. Subota	5 »
PS. Hrebień	10 »	PS. Hutkoŭski	5 »
PS. Korčyk	20 »	PS. Dr. Grabinski	10 »
PS. Tatarynovič	20 »	PS. Markievič	5 »
PS. Dr. Tumaš	10 »	Mrs Putan	5 »
PS. Tulejka	10 »		

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6381

Z dazvolu
Duchoun Uladau
Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950